

De dalt a baix

VALENCIÀ

NIVELL

C1

Amb recursos sonors i solucions descarregables

ADEQUAT A LES NOVES PROVES DE LA JQCV
BASAT EN EL MARC EUROPEU COMÚ DE REFERÈNCIA

Incorpora els últims canvis de la normativa lingüística

bromera.txt

- Les indicacions per a arribar a una ciutat
- Donar indicacions per a arribar a un lloc
- Lèxic i semàntica: vocabulari per a orientar-se; la composició
- Fonètica, elocució i ortografia: la separació sil·làbica
- Morfosintaxi: combinacions de pronoms febles, usos pleonàstics i concordança de participi amb els pronoms acusatius de tercera persona

1 Escolta aquesta conversa telefònica entre una agent turística i una persona interessada a organitzar un viatge. Para atenció, perquè després hauràs de triar la resposta correcta a les preguntes per a demostrar les teues habilitats.

- Què diferencia l'autovia des de la capital de l'autopista 4?
 - a) La qualitat de l'asfalt.
 - b) El desnivell del terreny.
 - c) El nombre de carrils d'avançament.
- Cal pagar peatge...
 - a) des de Claramunt.
 - b) fins a Claramunt.
 - c) des de la capital.
- Quin és l'accés escollit pel senyor Rigau?
 - a) L'accés nord.
 - b) L'accés nord-oest.
 - c) L'accés oest.
- La via habitual més ràpida per a accedir a la ciutat és...
 - a) la carretera C-41.
 - b) la carretera C-42.
 - c) l'autovia des de la capital.
- Cal vorejar el riu de la ciutat per la ruta...
 - a) des de la via nord.
 - b) que travessa el túnel.
 - c) més llarga.

2 Torna a escoltar el text i para atenció a les característiques lingüístiques. Després, completa els buits amb les expressions corresponents.

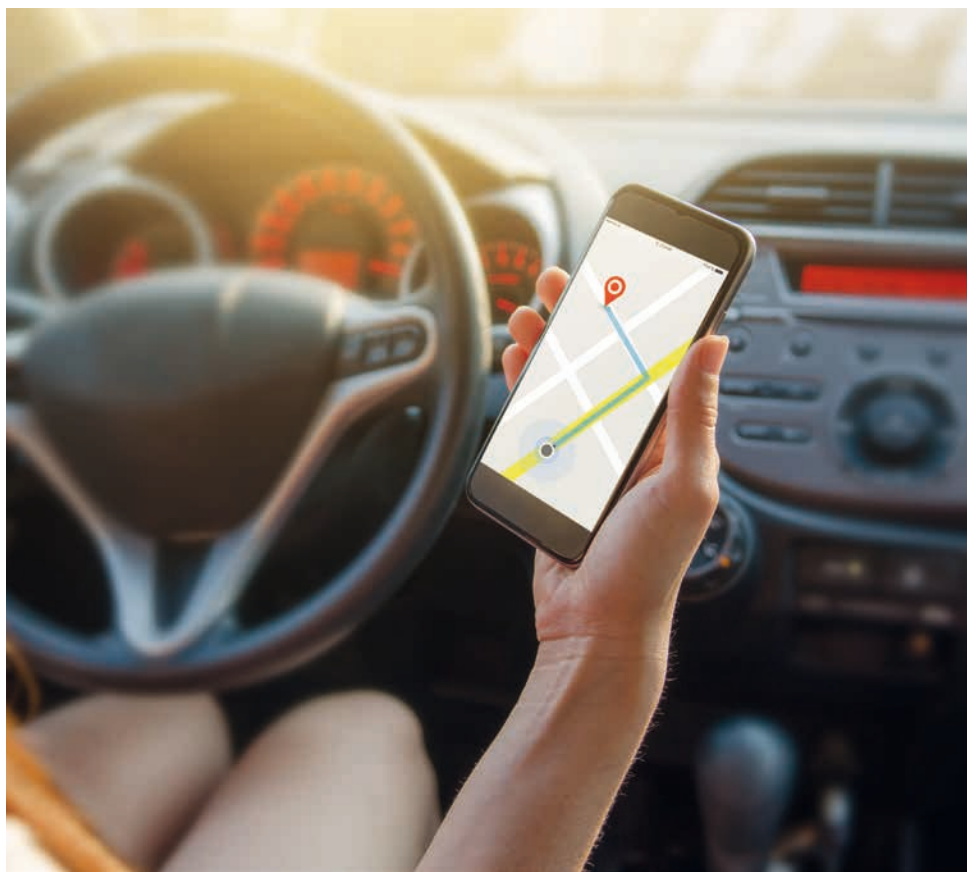
-, l'atén Maria Fornés, en què puc ajudar-lo?
-, soc el senyor Rigau, vull demanar informació.
- Ja sap, amb gent gran.
- Si li pareix bé, li quines possibilitats hi ha.
- l'autopista 4 des de la ciutat comtal.
- De fet, en este tram, per la C-41.
- A les hores que, no hi haurà cues.
- de bon matí, no tindreu cap problema.
- Ara, quan s'accedeix a la ciutat, en compte els diversos camins per a entrar-hi.
- Allà a mà dreta.

3 Llig el text següent i subratlla la manera com es fan les indicacions per a arribar a un lloc. Quines estructures lingüístiques s'hi han fet servir?

Indicacions per a arribar-hi

- Agafeu l'autopista AP-7.
- Preneu el desviament de l'A-23 en direcció a Terol.
- Preneu l'eixida 7 cap a Albalat dels Tarongers.
- Just a l'eixida de l'autovia trobareu una rotonda; agafeu la primera eixida en direcció a Segart (carretera CV-329).
- En arribar a Segart, travesseu el poble i seguïu la carretera fins a arribar a la cruïlla amb la CV-3342, on heu de girar a l'esquerra en direcció a Serra.
- Sense deixar aquesta carretera, continueu per la CV-3341.
- En arribar a l'encreuament amb la CV-310, gireu a l'esquerra.
- Seguint recte, arribareu a Serra, i sense deixar aquesta via, trobareu l'ajuntament, on aparcarem i ens reunirem.

En l'actualitat, la majoria de les persones disposem de dispositius mòbils que usem com a guia per a anar a qualsevol lloc. Tanmateix, en alguns casos necessitem donar nosaltres les indicacions. És molt habitual que ens pregunten on és el centre històric, el carrer principal, quina és la manera més fàcil d'arribar a la teua ciutat, entre d'altres. Per això és important saber donar indicacions.

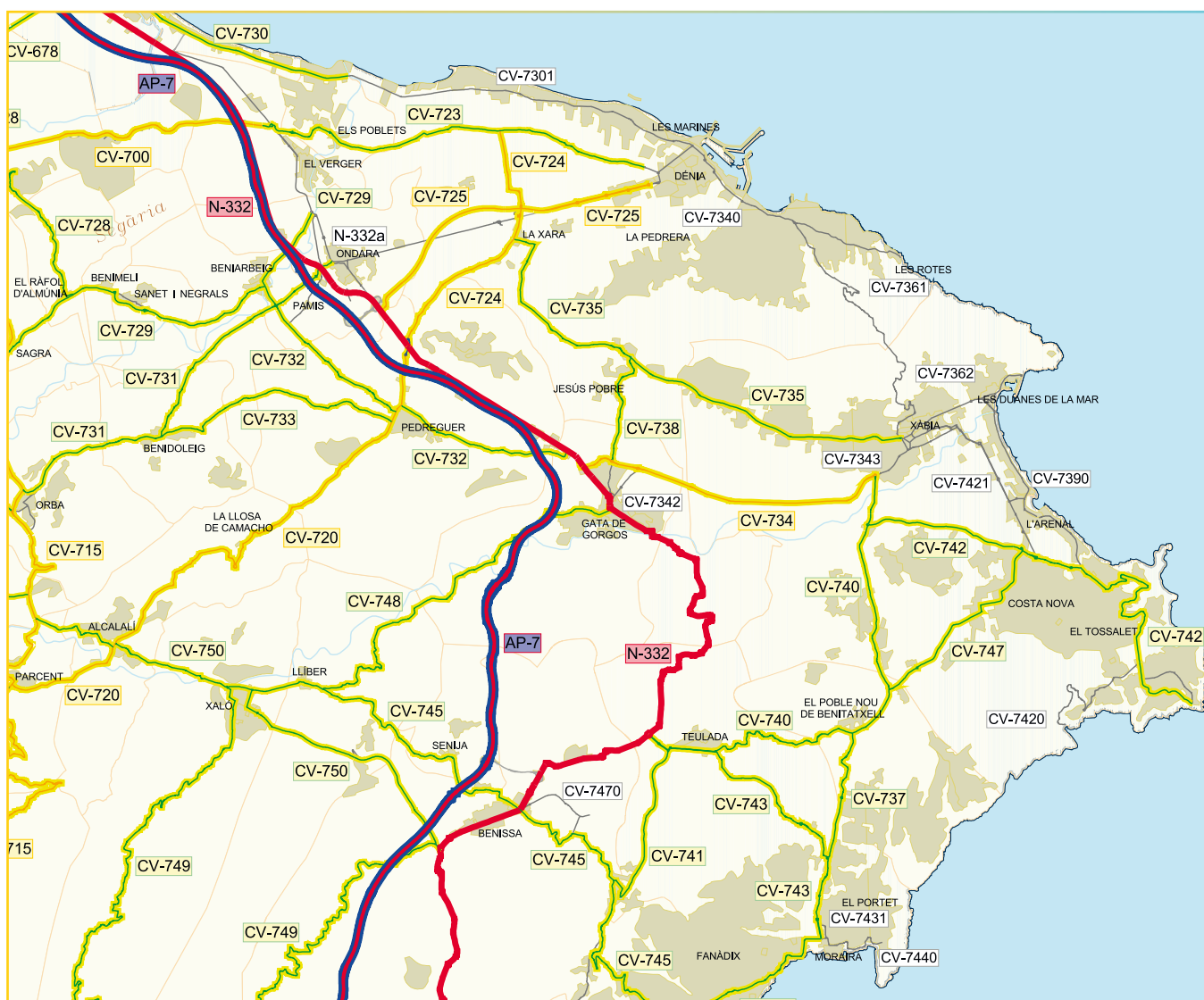
MOLT HÀBIL

Quan ens pregunten per una ruta o camí, responem creant un text instructiu, que generalment té l'objectiu de donar recomanacions, ordres, consells, etc. Per a fer-ho, cal emprar unes estructures lingüístiques determinades, connectors organitzadors del discurs i algunes expressions de lloc. Tot això garantirà la comprensió del nostre interlocutor.

Estructures lingüístiques	imperatiu (<i>gira, gireu</i>); perífrasis d'obligació (<i>caldre + infinitiu, haver de + infinitiu, etc.</i>); condicional (<i>si prens l'autovia 4, arribes més fàcilment</i>); futur (<i>trobareu l'hotel</i>); i oracions impersonals (<i>s'agafa l'eixida C</i>).
Connectors organitzadors	<i>en primer lloc, en segon lloc, a continuació, finalment...</i>
Expressions de lloc	<i>a mà dreta, a mà esquerra, més endavant...</i>

4 Reescriu el text de l'activitat 3 utilitzant altres estructures lingüístiques que també servisquen per a donar indicacions.

5 Per parelles, un és l'estudiant A i l'altre és l'estudiant B. Cada un ha de preguntar al company un lloc assenyalat del mapa i aquest ha de donar-li les indicacions corresponents.

PARAULA PER PARAULA

La composició

Combinar-ho tot és molt habitual. Conjuntem les peces de roba, la pintura de les parets amb els mobles, una cançó amb una celebració... També, hi ha relacions afectives en què les persones són carn i ungla: sempre van juntes a tots els llocs, des d'amics i familiars fins a la parella de nòvios més apegalosa.

Per descomptat, la llengua no podia ser menys. Amb el procediment lingüístic de la composició, es creen noves paraules que, tot i ser-ne dues o més, funcionen com una de sola. En alguns casos es fusionen i les anomenem **compostos propis** (*maldecap*) i, en altres, es mantenen separades, són els **compostos sintagmàtics** (*mal de cap*).

Les paraules compostes es poden formar amb la combinació de diverses categories: nom, adjectiu, verb, adverbi, preposició, conjunció i quantitatiu.

6 Completa la graella següent amb els mots que hi ha a continuació que representen cada combinació de categories.

tauleta de nit, torcamans, nord-oest, para-sol, allioli, pocavergonya, floricol, nouvingut, pèl-roig, vaivé, altaveu, ciutat dormitori, capicua, blau cel, menysprear, vistiplau, autopista, punt i coma, mal humor, vagó restaurant, primfilar, portaavions, aigua-sal

Nom + nom	Nom + adjectiu	Adjectiu + nom	Adjectiu + adjectiu	Adjectiu + verb
Verb + nom	Nom + verb	Nom + prep. + nom	Verb + prep. + verb	Adverbi + verb
Adverbi + nom	Quantitatiu + nom	Nom + conj. + nom	Verb + conj. + verb	

Per a formar els compostos, cal tindre en compte les regles de l'ús del guionet: en els numerals (*trenta-cinc*); en els punts cardinals (*nord-oest*); compostos reduplicatius (*xino-xano*); quan el primer element acaba en vocal i el segon comença per *r*, *s* o *x* (*cama-roja*); en els compostos amb dificultat de lectura (*cor-robot*); en paraules patrimonials amb la primera accentuada (*pèl-roig*); i en els mots començats amb *no* (*no-violència*).

7 Forma una paraula composta amb cada un dels mots següents.

nap: carril: màquina:
 humor: cisterna: pit:
 parar: clau: llit:

Quan les paraules que formen un mot compost estan fusionades, el plural es forma com en qualsevol paraula (*bocamànega* → *bocamànegues*). En canvi, quan els mots estan separats o combinats amb una preposició o conjunció, es fa el plural del primer mot (*tauleta de nit* → *tauletes de nit*), o bé dels dos, si hi ha concordança (*porc senglar* → *porcs senglars*).

PARAULA PER PARAULA

Més mots

8 Llig el text següent i emplena els buits amb les paraules adients, segons la definició que es dona en cada cas. Para atenció a l'exemple que hi ha a l'inici.

L'orientació en el medi natural és una qüestió de (0) *seguretat* i, a més, possibilita gaudir més plenament de les rutes realitzades. Per si ens perdem a la muntanya i no podem usar ni 1 ni 2, és recomanable sempre portar damunt un mapa i una 3. A més, és convenient conèixer algunes qüestions bàsiques per a llegir el paisatge: el sol, la lluna, els estels i la vegetació ens poden donar pistes clau per a orientar-nos. Te'n contem algunes!

S'entén per orientació en el medi natural el conjunt de tècniques necessàries per a moure's en un espai 4 a partir de punts de referència específics. N'hi ha de dos tipus: l'orientació artificial, amb instruments desenvolupats per l'ésser humà, o la natural o no instrumental, amb informació que ens proporciona el medi natural. Conèixer-ne les dues és altament recomanable. Com ens explica l'expert en orientació Paco Royo, «encara que el GPS és una eina molt útil en orientació, hi haurà un dia en què ens quedarem sense bateria o tindrem una mala connexió amb el 5».

Per tant, us contem unes quantes tècniques que cal tindre en compte.

De dia: el sol

El sol ix per l'est i es pon per l'oest i en el seu punt més alt (..... 6) queda al sud, encara que d'una manera aproximada. De fet, només el 21 de març i el 23 de setembre, coincidint amb els 7, ix exactament per l'est i es pon exactament per l'oest. La resta de l'any, la referència és sols aproximada. A més, hi ha diversos mètodes, com el del rellotge o el del pal, que ens poden situar amb l'ajuda del sol.

De nit: la lluna i les estrelles

La lluna ens pot proporcionar una aproximació als 8. Quan està en la fase quart creixent (amb forma de D), les puntes assenyalen l'est, mentre que en fase de quart minvant (en forma de C), les puntes indiquen l'oest. No obstant això, de nit i amb el cel 9, és preferible ubicar l'estrella polar que, en l'hemisferi nord, indica el nord.

Font: www.espoeres.org (adaptació)

0. Qualitat que està exempta de tot perill o risc. <i>seguretat</i> 1. Terminal telefònica autònoma que funciona per mitjà d'ones de ràdio d'alta freqüència. 2. Sistema de navegació i localització usat per a mostrar la posició d'una persona o d'una cosa en la superfície terrestre. 3. Instrument constituït bàsicament per una agulla imantada que gira sobre un eix vertical i assenjala el nord magnètic, que s'utilitza per a determinar les direccions de la superfície terrestre. 4. Que té tres dimensions (alçària, amplària i fondària).	5. Artefacte que s'utilitza per a servir d'enllaç telefònic, de ràdio i de televisió entre diversos punts de la superfície terrestre. 6. Punt de l'hemisferi celest situat en la vertical astronòmica d'un lloc geogràfic o d'un observador o punt culminant d'alguna cosa. 7. Moment en què el Sol, en el seu moviment aparent, passa sobre l'equador i el dia és igual a la nit en tots els punts de la Terra. 8. Porcions de l'espai corresponents a la quarta part de l'horitzó. 9. Sense núvols.

La separació sil·làbica

La **separació sil·làbica** és un dels procediments imprescindibles per a comprendre la resta de regles ortogràfiques: accentuar, posar dièresis, separar mots a final de línia...

Sempre que hi ha una vocal, hi ha una síl·laba. Per tant, les paraules es divideixen en síl·labes segons el nombre de vocals que les componen. Les síl·labes que acaben en vocal s'anomenen **lliures** (*ca-sa*), i les que acaben en consonant, **trava-des** (*a-ten-c-ió*).

Les paraules també s'agrupen segons el nombre de síl·labes: una síl·laba o **monosíl·labes** (*gat*); dues síl·labes o **bisíl·labes** (*a-mor*); tres síl·labes o **trisíl·labes** (*ma-rag-da*); quatre síl·labes o **tetrasíl·labes** (*lle-po-li-a*), o més (*con-tun-dèn-ci-a*).

Les paraules monosil·làbiques es classifiquen en **tòniques**, quan hi ha accent de paraula (*got, mà...*), i **àtones**, quan necessiten el suport d'una altra paraula (*em, per, i...*). D'altra banda, les paraules amb més d'una síl·laba, o polisíl·labes, tenen una **síl·laba tònica**, la que rep el colp de veu i l'accent gràfic, si cal (*me-lic; te-lè-fo*), i una o més **síl·labes àtones** (*co-nill; se-re-ni-tat*).

9 Escolta les paraules següents i anota-les. Després, classifica-les segons el nombre de síl·labes.

Monosíl·labes	Bisíl·labes	Trisíl·labes	Més de tres síl·labes

10 Subratlla la síl·laba tònica de les paraules següents i fes-ne la divisió sil·làbica. Recorda que els diftongs no se separen.

aigüera		aixeta	
bresquilla		perseverança	
conveniència		autonomia	
gràcia		justícia	
historiador		biografia	
contínues		perpètua	
joieria		indicacions	
equivalència		excepcional	
varietat		tradicional	
transcendència		quadernet	
lingüista		freqüent	

11 Classifica les paraules anteriors segons que tinguin diftong o hiat.

TAL COM SONA

Hi ha paraules que no segueixen les regles habituals de separació sil·làbica perquè contenen grafies especials o bé s'han format per mitjà del procediment lèxic de la derivació o la composició. Per a fer-ne la divisió sil·làbica, cal seguir les regles següents:

- Se separen els dígrafs i les geminacions següents: *rr* (*ger-ro*), *ss* (*pas-si-ó*), *sc* (*es-ce-na-ri*), *ll* (*sil-la-ba*), *tj* (*tit-ja*), *tg* (*set-ge*), *tx* (*flet-xa*), *tl* (*guat-la*), *tll* (*mot-lle*), *tm* (*set-mana*), *tn* (*èt-nic*), *tz* (*set-ze*), *mm* (*im-mens*) i *nn* (*an-nex*).
- No se separen els dígrafs següents: *gu* (*or-gue*), *ny* (*ma-nya*), *qu* (*cas-quet*), *ig* (*sor-teig*) i *ll* (*ta-lla*).
- Se separen els elements que componen una paraula derivada o composta: *ben-volgut*, *co-existència*, *nos-altres*...
- No es pot deixar cap lletra sola a principi o final de línia.

12 Llig el text següent i fes la divisió sil·làbica de les paraules subratllades.

Una conductora belga que volia anar a Brussel·les arriba a Zagreb seguint el GPS

La dona va conduir gairebé dos dies seguint les indicacions de l'aparell, tot i que el recorregut que hauria d'haver fet durava només 45 minuts

Una dona belga de 67 anys ha conduït gairebé dos dies des del sud del país fins a Zagreb, capital de Croàcia, seguint les indicacions del seu GPS, tot i que volia anar al centre de Brussel·les per recollir un amic que arribava de viatge.

El que havia de ser un trajecte d'uns 45 minuts va ser finalment un viatge de 1.450 quilòmetres en què ni els senyals, primer en alemany i després en croata, la van fer canviar de rumb.

«Si em va semblar estrany? Potser sí, però anava distreta amb les meues coses», ha afirmat Sabine Moureau en declaracions al diari flamenc Nieuwsblad.

Assegura que no es va adonar de l'error perquè «estava distreta amb les seues coses»

Tot i el canvi d'idioma dels senyals de tràn-sit, Moureau va seguir el camí seguint les indicacions del GPS i fins i tot va parar a dormir unes hores. El seu fill, alarmat en veure que sa mare no tornava després de marxar a reco-llir un amic a Brussel·les, va avisar la policia.

«Vaig connectar el GPS i vaig posar l'adreça. Vaig començar a conduir. El GPS em va fer donar diverses voltes i llavors tot va eixir malament», ha explicat la dona. «Simplement estava distreta», ha reconegut.

www.elpuntavui.cat
(adaptació)

El trajecte se m'ha fet llarg.

Combinacions de pronoms febles

Dilluns és la festa d'aniversari.
Compraré els ornaments a la botiga.
També he pensat a fer un pastís
al forn. Què n'opines?

Hi estic d'acord.
Compra'ls-hi. Però
jo n'hi faria dos...

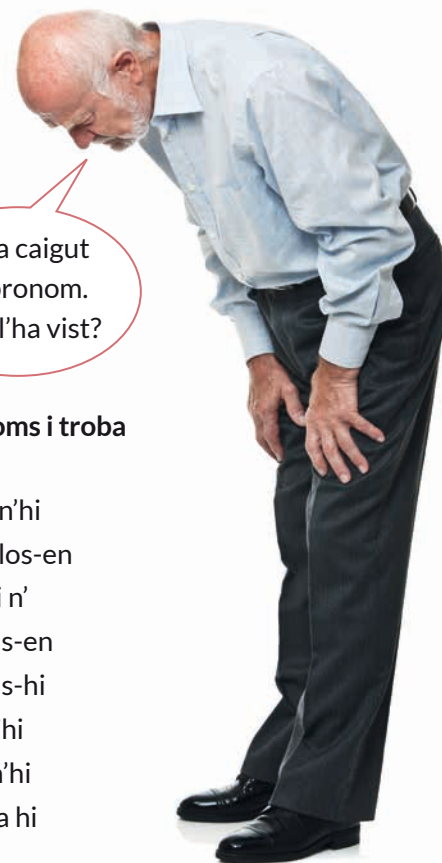
Si et fixes en el diàleg anterior, els pronoms febles no només apareixen sols (Què n'opines?), sinó també combinats amb altres (Compra'ls-hi → Compraré els ornaments¹ a la botiga²). En aquests casos, hi ha combinacions binàries, amb dos pronoms, però també podem trobar combinacions ternàries o superiors, que són menys habituals.

Quan combinem pronoms, cal tindre en compte alguns aspectes formals:

- Tant si van davant com darrere del verb, l'ordre dels pronoms sempre és fix: *se-te/vos-me/nos-li/los-lo/la/los/les-ho-ne-hi* (Jaume va portar els xiquets a escola → Jaume **els hi** va portar = Jaume va portar **-los-hi**).
- Si van davant del verb, poden anar separats o apostrofats (*me* → **m'ho** porta; *els* → **els hi** portes). En canvi, si van al final del verb, amb guionet o apòstrof (*me* → porta **-m'ho**; *els* → porta **'ls-hi**).
- L'apòstrof dels pronoms, si cal, anirà tan a la dreta com siga possible (Ja s'ha parlat del tema → Ja **se n'ha** parlat).
- Si hi ha dos complements que se substitueixen pel mateix pronom feble, cal mantindre'n només una forma (Va **amb bicicleta per l'avinguda** → **Hi** va per l'avinguda o **Hi** va amb bicicleta).

En registres informals és comú canviar la posició del pronom *se* quan va acompanyat dels pronoms de primera i segona persona del singular *me/te* i del datiu *li* (**Me s'ha cremat*; **Te s'ha caigut*; **Li s'ha canviat*). En el registre estàndard no s'accepten aquestes construccions (*Se m'ha cremat*; *Se t'ha caigut*; *Se li ha canviat*).

M'ha caigut
un pronom.
Algú l'ha vist?

13 Localitza en cada oració els complements que poden ser substituïts per pronoms i troba la combinació adequada.

- Cuina arròs al forn als amics.
- Condueixen Miquel pel camí.
- Vam parlar del conflicte als reunits.
- Gaudeix de l'aventura a Cuba.
- Ha regalat flors a la parella.
- Havia dut la mare amb presses.
- Selecciona els candidats amb calma.
- Va a Cullera des de València.

- -n'hi
- -los-en
- li n'
- 'ls-en
- 'ls-hi
- l'hi
- n'hi
- la hi

DE CATEGORIA

14 Posa guionet i apòstrofs en els pronoms febles que ho requerisquen.

comprova la hi
parteix los en
els ho va gestionar

compra ls en
sembla n hi
se t havia cremat

els n ha portat
inscriu nos hi
soluciona li ho

15 Llig les indicacions següents amb pronoms febles i substitueix-los per complements que hi puguem encaixar. Fes el procés invers amb les oracions amb complements.

- Desvieu-vos-hi.
- Gireu per la rotonda pel carril del mig.
- Agafeu l'avinguda a mà dreta.
- Preneu el carril d'acceleració al quilòmetre 14.
- Eixiu-n'hi.
- Cal seguir-la-hi.
- Heu de parar-vos-hi.
- Continueu-hi.

16 Per parelles, imagineu-vos la situació en què es dirien les oracions següents amb la finalitat de trobar un referent idoni per als pronoms febles.

- Explica-li-ho, però ja!
- Li'n demanaran si en du.
- No la hi portaran, però bé.
- Emporteu-vos-el de seguida.
- Torna'ls-els, per si de cas.

Hi ha construccions amb temps compostos en què el pronom acusatiu de tercera persona *el, la, els i les* concorda en gènere i nombre amb el participi (*T'has menjat les maduixes amb sucre? No, no me les he menjades*). A més, també cal concordar el participi en les construccions en què hi ha un infinitiu a continuació (*No les he pogudes escoltar; No les hem degudes veure; No les ha pogudes provar*).

17 Respon a les preguntes següents substituint-ne l'element subratllat.

- Has tastat les tomaques de la Ribera?
- Li has comprat les postres de xocolata?
- Has agafat l'enciclopèdia que t'havia encomanat?
- Ja havies vist les meues amigues quan et vaig trobar?
- Creus que ja haurem visitat les muralles antigues dissabte?
- Has deixat les claus a Maria?
- Heu eliminat les proves de l'escena del crim?
- Han seguit les indicacions correctes?
- Quan han portat la llibreta de Joana?

DE CATEGORIA

Quan en una oració apareix el pronom feble i el complement a què fa referència, hi ha un **pleonasme**, que cal evitar (*Hi has anat a casa?*). No obstant això, hi ha casos en què el pleonasme és acceptable: quan hi ha un pronom feble i un pronom fort introduït per la preposició *a* que fan de complement directe o d'indirecte (*M'has preguntat a mi?*; *Li va telefonar a ell*). Aquesta duplicació pronominal té una funció contrastiva o emfàtica (*M'has preguntat a mi, i no a ningú altre*).

En els registres informals, el pronom datiu de tercera persona *li/els* tendeix a usar-se pleonàsticament després del verb o d'un pronom relatiu o interrogatiu (*Els has cuinat la paella a ells?*; *La professora a qui li has parlat era la de matemàtiques*; *A qui li has de comunicar la notícia?*), però se n'ha evitar l'ús en registres formals.

18 Indica si s'admet el pleonasme en les oracions següents.

- A qui li has parlat de nosaltres? Perquè ens han arribat comentaris.
- Li has preguntat sobre el problema a ell? Crec que és l'únic que podrà solucionar-lo.
- T'ha dit a tu que no venia i no a mi? Si vaig ser jo qui el va convidar...
- Aquell a qui li toque el sorteig gaudirà d'una gran experiència.
- A qui li has dit que ens casàvem? No sabies que era un secret?
- Quan vam arribar, em va dir a mi que no es trobava bé.

BANC DE PROVES

Fes un diàleg amb un company a partir de la situació que us proporcionem a continuació. Al final podeu arribar a un acord.

Situació: esteu convidats a una taula redona sobre els avanços tecnològics en les aplicacions de GPS i els beneficis o inconvenients de fer-los servir.

Persona A: està a favor de les aplicacions d'orientació GPS perquè faciliten la vida als usuaris en l'actualitat, i ens estalvien molt de temps.

Idees: les persones ens desplacem més habitualment a llocs desconeguts que en altres temps; l'ús d'aquestes aplicacions evita que ens perdem absurdament quan anem a qualsevol lloc; totes les persones disposem de mòbil intel·ligent i d'accés a les xarxes itinerants.

Persona B: està en contra d'usar sistemes automàtics d'orientació GPS en aplicacions mòbils, aparells per al cotxe, etc.

Idees: les persones estem perdent facultats amb les noves tecnologies; les aplicacions d'orientació creen dependència en els usuaris per a fer qualsevol desplaçament; has d'estar connectat a Internet per a poder usar els sistemes de GPS, que consumeixen moltes dades.